

بسمه تعالی

کاهش رتبه اعتباری آمریکا و تبعات آن

مقدمه

مؤسسه اعتبارسنجی اس اند پی^۱، یکی از سه مؤسسه اصلی اعتبارسنجی جهان^۲، در آخرین رتبه‌بندی خود در ۵ آگوست ۲۰۱۱ میلادی (۱۴ مرداد ۱۳۹۰) برای نخستین بار طی یکصد سال اخیر رتبه اعتباری آمریکا را از AAA به AA+ کاهش داد.

ابهام در روند افزایش سقف استقراض دولت فدرال و عدم اطمینان به توافق سیاستمداران در واشنگتن بر سر نحوه کاهش کسری بودجه کلان دولت در کنار بروز اختلاف نظرهای شدید در کنگره آمریکا بین نمایندگان جمهوریخواه و دموکرات بر سر افزایش بدهی‌ها و کاهش کسری بودجه از جمله علل کاهش رتبه اعتباری آمریکا از سوی مؤسسه اس اند پی اعلام شده است. مؤسسه اس اند پی اعلام کرده علی‌رغم توافق نمایندگان کنگره در مورد افزایش بدهی‌ها و کاهش کسری بودجه، امکان غلبه این کشور بر مشکلات ناشی از فقدان توازن در بودجه وجود ندارد و به همین دلیل، اعتبار مالی آمریکا برای بازپرداخت تعهداتش زیرسؤال رفته است. جمهوریخواهان و دموکراتها هر کدام دیگری را مقصر این امر جلوه می‌دهند.

در زمان نوسان در بازارهای بورس و سقوط ارزش سهام شرکت‌ها، بسیاری از سرمایه‌گذاران بین‌المللی به خرید اوراق قرضه دولت آمریکا روی می‌آورند، زیرا از دریافت طلب خود و مبلغ بهره تضمین‌شده آن، اطمینان دارند. کاهش رتبه اعتباری اوراق قرضه دولت آمریکا باعث می‌شود ضریب ریسک این اوراق افزایش یافته و دولت این کشور برای فروش آنها مجبور به پرداخت سود بیشتری شود و این امر خزانه مقروض‌ترین دولت جهان را هر چه بیشتر در فشار قرار خواهد داد. در سطح بین‌المللی کشورهایی نظیر چین که ذخایر قابل توجهی از اوراق قرضه آمریکا را دارند متحمل زیان‌های زیادی خواهند شد.

۱. Standard & Poor's (S & P)

۲. مودیس (Moody's) و فیچ (Fitch) دو مؤسسه مطرح دیگر در اعتبارسنجی می‌باشند.

پیامدهای کاهش رتبه اعتباری آمریکا

میزان بدهی‌های دولت آمریکا هم اکنون از مرز ۱۴ تریلیون دلار گذشته و با ادامه کسری بودجه دولت در حال افزایش است. با وجود آن که آمریکا بدهکارترین کشور دنیا به حساب می‌آید، اعتبار مالی بالای دولت این کشور موجب شده بود کشورهای نظیر چین همچنان اقدام به خرید اوراق قرضه دولت فدرال نمایند.

در پی کاهش اعتبار مالی آمریکا، این امکان وجود دارد که این کشور از این پس در بازپرداخت بدهی‌های کلان خود بهره‌سنگین‌تری بپردازد و نرخ بهره برای شهروندان آمریکا نیز بالا برود. مؤسسه مالی "جی پی مورگان"^۱ پیش‌بینی کرده که کاهش رتبه اعتباری آمریکا بیش از ۱۰۰ میلیارد دلار هزینه بر اقتصاد این کشور تحمیل خواهد کرد. این مؤسسه اعلام کرده هر گونه کاهش رتبه اعتباری آمریکا موجب افزایش ۰/۶ تا ۰/۷ درصدی نرخ بهره بانکی در میان‌مدت در اقتصاد آمریکا خواهد شد و این مسأله موجب افزایش هزینه نرخ بهره وام‌های دریافتی دولت آمریکا و در نتیجه افزایش بدهی‌های دولت خواهد شد.

کاهش رتبه اعتباری آمریکا مسأله‌ای است که تا بحال سابقه نداشته و این اتفاق در بزرگترین اقتصاد دنیا، می‌تواند برای نظام اقتصاد جهانی نیز اثرات جدی بگذارد.

شاخص سهام بازارهای مالی دنیا که از هفته اول آگوست ۲۰۱۱ میلادی با نگرانی از اوضاع مالی اقتصادهای منطقه یورو از جمله ایتالیا افت خود را آغاز کرده بود، در پی کاهش رتبه اعتباری آمریکا به شدت سقوط کرد. بطوری که از بحران مالی سال ۲۰۰۸ میلادی تاکنون بی‌سابقه بود. روز دوشنبه ۸ آگوست ۲۰۱۱ میلادی، اولین روز کاری پس از کاهش رتبه اعتباری آمریکا، در بازارهای سهام آمریکا و اروپا شاخص داو جونز^۲ کاهش ۵/۵۵ درصدی، شاخص اس اند پی^۳ ۵۰۰ کاهش ۶/۶۶ درصدی، شاخص نزدک^۴ کاهش ۶/۹۰ درصدی، شاخص دکس^۵ کاهش ۵/۰۲ درصدی و را تجربه کردند. بازارهای آسیا نیز همگی با افت شدیدی مواجه شدند. شاخص نیکئی^۶ ۴/۴ درصد،

۱. J.P. Morgan
۲. DOW JONES
۳. S & P ۵۰۰
۴. NASDAQ
۵. DAX
۶. NIKKEI

شاخص هنگ سنگ^۱ ۶/۳ درصد، شاخص سهام کره جنوبی^۲ ۶/۳ درصد و شاخص سهام شانگهای ۳/۸ درصد کاهش یافتند.

قیمت طلا در روز دوشنبه ۸ آگوست ۲۰۱۱ میلادی بیش از ۴۰ دلار افزایش یافت و از مرز ۱۷۰۰ دلار گذشت. قیمت جهانی نفت که هفته گذشته با روند کاهشی مواجه شده بود، روز دوشنبه با بیش از ۲ دلار کاهش به حدود ۸۰ دلار رسید.

تشدید نگرانیهای بین‌المللی نسبت به وضعیت اقتصادی آمریکا تأثیر منفی زیادی بر عملکرد بورس‌ها در کشورهای عربی به خصوص عربستان و دبی داشته است. بطوری که ارزش شاخص تداول^۳ در بورس عربستان با ۵/۵ درصد کاهش یافت. این بیشترین کاهش ارزش سهام عربستان در طول یک روز از ماه مارس به شمار می‌رود. شاخص بورس دبی نیز بیش از ۵ درصد کاهش یافت.

به گزارش خبرگزاری رویترز، کارشناسان اقتصادی چین بر این باورند کاهش رتبه اعتباری آمریکا توسط مؤسسه اعتباری اس اند پی خطرات جدی برای بازارهای مالی چین به وجود می‌آورد به طوری که انتظار می‌رود این کشور به عنوان بزرگترین دارنده اوراق قرضه فدرال آمریکا تغییرات در این دارایی‌های خود را بیش از پیش افزایش دهد.

کاهش رتبه اعتباری آمریکا خطراتی را برای بازارهای مالی بین‌المللی حداقل در کوتاه‌مدت در پی خواهد داشت و به طور مستقیم ذخایر خارجی چین را تحت تأثیر قرار خواهد داد. پیش بینی شده است بهای سرمایه‌گذاری دلار در چین با کاهش مواجه شود و تأثیرات سوء گسترده‌ای نیز متوجه این کشور شود.

خبرگزاری پانا به نقل از "بلومبرگ" گزارش داده که به دنبال تنزل رتبه اعتباری آمریکا از بالاترین سطح AAA به سطح AA+ توسط مؤسسه اس اند پی، نگرانی‌ها از کاهش نرخ تقاضای مصرف نفت این کشور افزایش یافته و قیمت نفت در بازار جهانی تنزل یافت. بطوری که قیمت نفت خام در بازار نیویورک با ۳ دلار و ۲۰ سنت کاهش به ۸۳.۶۸ دلار در هر بشکه رسید. قیمت نفت طی یک هفته گذشته افتی ۹.۲ درصدی را پشت سر گذارده که این بیشترین میزان کاهش هفتگی مصرف

۱. HANG SENG

۲. KOSPI

۳. Tadawul

نفت از ماه می سال ۲۰۱۱ میلادی تاکنون بوده و هم اکنون قیمت نفت تنها ۳ درصد بالاتر از قیمت‌ها در مدت مشابه سال گذشته است.^۱

واکنش‌ها به کاهش رتبه اعتباری آمریکا توسط مؤسسه "اس اند پی"

مقامات وزارت خزانه‌داری آمریکا، ۲ تریلیون دلار هزینه‌های احتیاطی دولت که توسط مؤسسه رتبه‌بندی اس اند پی تخمین زده شده را بسیار اغراق آمیز می‌دانند. فدرال رزرو با بی‌اعتنایی به این کاهش رتبه اعلام کرده است: این کاهش رتبه بر عملکرد قرض‌دهی اضطراری بانک مرکزی یا خرید و فروش اوراق قرضه خزانه‌داری به منظور اداره سیاست‌های پولی تأثیر نخواهد گذاشت. بنابر اعتقاد مقامات آمریکایی، بالا بودن درصد خطای محاسباتی در ذخایر احتیاطی دولت توسط مؤسسه اس اند پی، صحیح بودن این نتیجه‌گیری را زیر سؤال می‌برد.

چین که یک تریلیون و ۲۰۰ میلیارد دلار از اوراق قرضه آمریکا را در اختیار دارد، پس از تنزل اعتبار دولت آمریکا به شدت از سیاست‌های این کشور انتقاد کرد. شین‌هوا، خبرگزاری رسمی چین خواستار آن شد که آمریکا باید بپذیرد که دوران زندگی با قرض سپری شده و برای واقعیتی به نام «اعتیاد به استقراض» کاری بکند. این خبرگزاری با موضع‌گیری شدید علیه سیاست استقراض آمریکا اظهار داشته که: «دولت ایالات متحده باید این واقعیت دردناک را بپذیرد که روزهای خوش گذشته که می‌توانست برای برون‌رفت از افتضاح خودساخته‌اش، استقراض کند، سرانجام به پایان رسیده است». خبرگزاری دولتی چین در ادامه هشدار داده است اگر آمریکا اقدامات مؤثری در این باره انجام ندهد، ممکن است در آینده بیشتر از اعتبار آمریکا کاسته شود که پیامدهای «ویران‌کننده» آن بازارهای جهانی را درخواهد نوردید. شین‌هوا در ادامه تصریح کرده است: «چین، به عنوان بزرگترین اعتباردهنده به تنها ابرقدرت جهان، حق خود می‌داند که از ایالات متحده بخواهد که مشکلات ساختاری بدهی خود را سامان دهد و امنیت دارایی‌های دلاری چین را تضمین کند». همچنین این خبرگزاری خواستار آن شده است که آمریکا از «هزینه‌های سرسام‌آور نظامی و تأمین اجتماعی متورم» خود بکاهد و نظارت بین‌المللی بر امور مربوط به دلار را بپذیرد. خبرگزاری شین‌هوا با اشاره به

۱ - <http://www.pana.ir/NSite/FullStory/News/?Id=۱۱۰۶۲۵>

این موضوع که جدال کوتاه‌بینانه دو حزب بر سر استقراض به وجهه آمریکا لطمه زده است تأکید کرد جهان اکنون به یک ذخیره ارزی جدید و با ثبات نیاز دارد.^۱

مقامهای اقتصادی ژاپن که پس از چین دومین طلبکار خارجی آمریکا به شمار می‌رود ضمن ابراز نگرانی از کاهش رتبه اعتباری آمریکا اعلام کردند میزان اعتماد ژاپن به اوراق قرضه آمریکا کاهش پیدا نکرده است. مقامهای ژاپن تأکید کردند گزارش مؤسسه اس اند پی مانع از ادامه سرمایه‌گذاری‌های توکیو در بدهی‌های آمریکا و اوراق قرضه دولتی این کشور نخواهد شد. ژاپن همچنین هیچ تصمیمی برای کاهش سهم دلار در ذخایر ارزی بین‌المللی خود ندارد.

نخست وزیر استرالیا خواستار آرامش شده و گفته: دو مؤسسه دیگر اعتبار سنجی آمریکا "مودیس" و "فیچ" همچنان وضع اعتبار اقتصادی آمریکا را AAA در نظر گرفته‌اند. گیرالد^۲ گفت: روابط تجاری آمریکا با استرالیا همچنان به قوت خود باقی خواهد ماند. نخست وزیر استرالیا گفت: وضع اقتصادی آمریکا در مسیر درست و رو به پیشرفت است و ما همچنان به همکاری‌های اقتصادی با آمریکا ادامه می‌دهیم.^۳

رانگراجان^۴ رئیس شورای مشاوران اقتصادی نخست وزیر هند اعلام کرد: آمریکا باید نشان دهد که برنامه مالی قابل قبولی دارد و توافق اخیر درباره بحران بدهی‌های این کشور کافی نیست. من فکر نمی‌کنم کاهش رتبه اعتباری آمریکا تأثیری بر اقتصاد هند داشته باشد و ما هنوز باید رشد اقتصادی سال مالی کنونی را ۸/۲ درصد در نظر بگیریم.

معاون بانک مرکزی تایوان ششمین خریدار بزرگ اوراق قرضه آمریکا نیز تأکید کرده که کاهش رتبه اعتباری آمریکا تأثیری بر ادامه سرمایه‌گذاری این کشور در آمریکا نخواهد داشت.

وزارت دارایی کره جنوبی نیز در واکنش به کاهش رتبه اعتباری آمریکا از سوی مؤسسه "اس اند پی" جلسه فوری و فوق‌العاده تشکیل داد تا تأثیرات منفی این مسأله را بر اقتصاد کره جنوبی بررسی کند. معاون وزیر دارایی کره جنوبی در این باره تأکید کرد کاهش رتبه اعتباری آمریکا در کوتاه‌مدت تأثیر منفی زیادی بر اقتصاد کره خواهد داشت.

۱. http://www.polimali.com/html/fa/news/frontend/view/news_id/۴۶۲۵/

۲. Gillard

۳. <http://www.tabnak.ir>

۴. Rangarajan

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

مؤسسه اعتبار سنجی اس اند پی در روز جمعه ۵ آگوست ۲۰۱۱ میلادی (۱۴ مرداد ۱۳۹۰) رتبه اعتباری آمریکا را با یک درجه کاهش داد که این اقدام تاکنون پیامدهای زیادی را در بازارهای دنیا به همراه داشته است. کشورهای مختلف به کاهش رتبه اعتباری آمریکا واکنش نشان داده‌اند و چین به عنوان بزرگترین دارنده اوراق قرضه آمریکا موضع‌گیری تندی را در برابر آمریکا گرفته و اعلام کرده جهان اکنون به یک ذخیره ارزی جدید و با ثبات نیاز دارد.

کاهش رتبه اعتباری آمریکا می‌تواند موجب شود که اعتماد به این اقتصاد کاهش یابد و در نتیجه رکود دوباره به آن بازگردد. از سوی دیگر ناتوانی دولت در بازپرداخت بدهی‌ها می‌تواند موجی از شوک را به نظام مالی جهان وارد آورد و بحران مالی جدیدی را در سطح جهان کلید بزند. همچنین این اتفاق در کنار سایر عوامل نامناسب اقتصادی نظیر بحران بدهی‌های کشورهای منطقه یورو باعث کاهش بیشتر شاخص بازارهای مالی خواهد شد. به نظر می‌رسد کاهش رتبه اعتباری آمریکا در بازارهای کالا موجب افزایش تقاضای فلزات گران‌بها به خصوص طلا و کاهش تقاضای فلزات اساسی مانند مس، روی، سرب و فولاد و همچنین کاهش تقاضای نفت شود. با توجه به کاهش رتبه اعتباری آمریکا، دولت‌ها برای دوری از ریسک عدم بازپرداخت اوراق قرضه، کمتر به خرید اوراق قرضه آمریکا روی خواهند آورد.